

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksen johdosta lastensuojelulaiksi

Eduskunta on 13 päivänä toukokuuta 1983 lähettänyt sosiaalivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 13.

Asiantuntijat

Asian johdosta ovat olleet kuultavina osastopäällikkö Matti Marjanen, lainsäädäntöneuvos Matti Mikkola ja hallitusneuvos Ilkka Suojuola sosiaali- ja terveysministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Ritva Halme-Kauranen ja lainsäädäntöneuvos Matti Savolainen oikeusministeriöstä, toimistopäällikkö Elisabeth Groop ulkoasiainministeriöstä, poliisiylitarkastaja Pertti Virolainen sisäasiainministeriöstä, budjettisihteeri Pertti Tuhkanen valtiovarainministeriöstä, johtava projektisihteeri Pertti Arajärvi opetusministeriöstä, hallintoneuvos Pekka Hallberg korkeimmasta hallinto-oikeudesta, osastopäällikkö Reino Rissanen, apulaisosastopäällikkö Silja Lihra ja ylitarkastaja Marjatta Bardy sosiaalihuolluksesta, apulaisosastopäällikkö Kari Pylkkänen lääkintöhallituksesta, osastopäällikkö Matti Rajala Uudenmaan lääninhallituksesta, lääninasessori Maila Yrjönen-Kinnunen Uudenmaan lääninhallituksen lääninoikeudesta, apulaisosastopäällikkö Torsten Widén Suomen Kaupunkiliitosta, lakimies Taisto Ahvenainen Suomen Kunnallisliitosta, varatuomari Erik Nyland Finlands svenska kommunförbundet, lastensuojelun toimitusjohtaja Kaarina Heinonen, osastopäällikkö Jyrki Ritamo ja tutkinta-aseman johtaja Kari Hautamäki Helsingin kaupungin lastensuojeluvirastosta, sosiaalineuvos Henry Dahlberg Vantaan kaupungin edustajana, lastenhuollon tarkkaaja Ritva Soininen Jyväskylän kaupungin edustajana, kasvatusneuvolan johtaja Tapio Rönkkö Kainuun Sairaanhoidon ja erityishuoltopiirin kuntainliitosta, professori Terttu Arajärvi Suomen Lääkäriliitosta, toiminnanjohtaja Kalle Justander Lastensuojelun Keskusliitosta, toiminnanjohtaja Elina Rautanen Pelastakaa Lapset ry:stä, ohjelmajohtaja Toivo Rönkä ja ohjelma-

päällikkö Matti Lehto Mannerheimin Lastensuojeluliitosta, puheenjohtaja Iiris Salo, varapuheenjohtaja Esko Lämsä ja lastenpsykiatri Eija Virta Suomen Kasvatusneuvoloiden Liitosta, varapuheenjohtaja Raita Pennanen Yksinhuoltajien Liitosta, varapuheenjohtaja Jyrki Arkiomaa Elatusvelvolliset ry:stä, ammatinvalinnanohjaaja Pentti Järvinen Ammatinvalinnanohjaajat ry:stä, koulukuraattori Arto Nyström Sosiaalisyöntekijäin Liitosta, apulaisprofessori Erkki Saari, johtaja Raimo Akkola ja johtaja Osmo Viljakainen Nuorisolaitosten toimihenkilöt ry:stä, johtaja Veikko Lehtinen ja johtaja Bjarne Wickström Koulukotijohtajien edustajina sekä Arkadian nuorisoklinikan johtaja Aulis Junes.

Hallituksen esitys

Hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen tarkoituksena on lastensuojelun jälkeensäneisyyden korjaaminen. Lakiehdotuksen tavoitteena on kehittää lastensuojelua sellaiseksi, että sen avulla voidaan ehkäistä ongelmia sekä tukea lapsia, nuoria ja heidän huoltajiaan. Lakiehdotuksessa on lapsen etu asetettu perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun keskeiseksi periaatteeksi. Lastensuojelulailla määriteltäisiin lastensuojelun yleiset sisällölliset periaatteet ja lastensuojelun välttämättömät tehtävät vaikeimmassa asemassa olevien lasten huollon järjestämiseksi. Taloudelliset ja hallinnolliset voimavarat näiden tavoitteiden ja tehtävien toteuttamiseksi määräytyvät sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten suunnitelmien mukaisesti.

Esitys liittyy kiinteästi vuoden 1984 alusta voimaan tulevaan lakiin lapsen huollosta ja tapamisoikeudesta. Lakiehdotus on tarkoitettu tulemaan voimaan yhtäaikaaisesti sosiaalihuoltolain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelua ja valtionosuutta koskevan lain kanssa eli vuoden 1984 alusta lukien.

Valiokunnan kanta hallituksen esitykseen

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä sosiaalivaliokunta pitää esitykseen sisältyvää lakiehdotusta pääosin tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena, minkä vuoksi valiokunta on asettanut lakiehdotuksen hyväksymisen kannalle. Valiokunta ehdottaa kuitenkin lakiehdotukseen tehtäväksi seuraavat muutokset:

Lakiehdotuksen 6 §:n 2 momentin valiokunta ehdottaa muutettavaksi siten, että sosiaalilautakunnan tiedonvälitys- ja asiantuntija-avun antamisvelvoite kohdistuisi muihinkin kuin vain kunnan viranomaisiin.

Lakiehdotuksen 7 §:ään valiokunta ehdottaa kielellisiä täsmennyksiä.

Lakiehdotuksen 11 §:ää valiokunta ehdottaa muutettavaksi siten, että perhe- ja yksilökohtaisessa lastensuojelussa tehtävän huoltosuunnitelman laatimis- ja tarkistamisvelvoitetta väljennetään ja että suunnitelman laatiminen ei ole pakollista lyhytaikaisten lastensuojelutoimenpiteiden yhteydessä.

Lakiehdotuksen 12 §:n 2 kohdasta valiokunta ehdottaa poistettavaksi tukitoimiin ryhtymisen edellytyksistä lapsen tai nuoren väkivaltaista käyttäytymistä koskevan kohdan. Jatkuvan väkivaltaisen käyttäytymisen on katsottava useimmiten vaarantavan lapsen kehityksen, jolloin laissa tarkoitettuihin tukitoimiin on ryhdyttävä.

Lakiehdotuksen 13 §:n 2 momenttiin valiokunta ehdottaa kielellisten täsmennysten ohella lisättäväksi sosiaalilautakunnalle veloitteen tukea lasta tai nuorta myös asunnon hankinnassa.

Lakiehdotuksen 14 §:ssä tarkoitettuja tukitoimia ei voida toteuttaa vastoin vanhempien tai muiden huoltajien tahtoa. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa säännöksestä poistettavaksi tätä tarkoittavan maininnan tarpeettomana. Säännöshehdotuksella tehdään mahdolliseksi uusi toimintamuoto, jossa koko perhe sijoitetaan väliaikaisesti perhehoitoon tai laitoshuoltoon. Mahdollista on kuitenkin myös lapsen väliaikainen sijoittaminen yksinään esimerkiksi hänen terveytensä vaarantumisen ehkäisemiseksi tai epäsosiaalisen kierteen katkaisemiseksi. Valiokunnan käsityksen mukaan 12—14-vuotiaan lapsen kielteinen kanta koko perheen sijoittamistapauksissa ei saa estää tarpeellisiin toimenpiteisiin ryhtymistä. Sitävastoin tätä hoitoa tai huoltoa ei saa antaa yksin lapseen kohdistuvana vastoin 12 vuotta täyttäneen lapsen tahtoa. Valiokunta ehdottaa tätä tarkoittavan muutoksen ottamista säännökseen. Tässä yhteydessä valiokunta huomauttaa, että jos

lapsen terveyden tai kehityksen vaarantuminen on vakavaa, voidaan ryhtyä lakiehdotuksen 16 §:ssä tarkoitettuun huostaanottoon lapsen iästä tai tahdosta riippumatta.

Lakiehdotuksen 15 §:n 1 momenttia valiokunta ehdottaa muutettavaksi siten, että oppivelvollisen lapsen koulusta erottamista koskevaa asiaa koululautakunnassa käsiteltäessä pidettäisiin riittävänä sosiaalilautakunnan edustajan tarvittaessa toteutuvaa läsnäoloa. Niinikään valiokunta ehdottaa säännöksestä poistettavaksi koulusta poistamista koskevan kohdan tarpeettomana.

Lakiehdotuksen 16 §:ään valiokunta ehdottaa teknisiä muutoksia, joiden tarkoituksena on selvittää sitä, että kaikkien säännöksessä mainittujen edellytysten on täyttyvä ennen kuin lapsi otetaan huostaan. Lisäksi valiokunta ehdottaa säännökseen kielellisiä täsmennyksiä.

Lakiehdotuksen 18 §:n 1 ja 2 momenttiin valiokunta ehdottaa kielellisiä täsmennyksiä. Lisäksi valiokunta ehdottaa pykälän 2 momenttiin lisättäväksi lauseen, jonka mukaan huostaanottoasia on käsiteltävä viivytyksettä, jos sitä on edeltänyt pykälän 1 momentissa tarkoitettu kiireellinen huostaanotto.

Lakiehdotuksen 19—21 §:ään valiokunta ehdottaa kielellisiä täsmennyksiä.

Lakiehdotuksen 22 §:ään valiokunta ehdottaa otettavaksi uudet 1 ja 3 momentit, jolloin lakiehdotuksen ainoa momentti muuttuisi pykälän 2 momentiksi. Muutosehdotusten tarkoituksena on selvittää sijaishuollon sisältöä ja yksityisesti sijoitettujen lasten hoidon valvontaa. Samalla valiokunta ehdottaa pykälän otsikkoa muutettavaksi vastaavasti. Tässä yhteydessä valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että sijaisvanhempien mahdollisuudet huolehtia tehokkaasti lapsen huollosta ovat voimassa olevasta lainsäädännöstä johtuen osittain puutteelliset. Tämä koskee esimerkiksi passin hankkimista lapselle, jonka omat vanhemmat eivät ole asiasta kiinnostuneita. Valiokunnan mielestä lainsäädäntöä olisi tarkistettava siten, että lapsi voisi myös sijaishuollossa ollessaan käytännössä saada ne oikeudet ja edut, jotka lapsella on omien vanhempiensa huollossa.

Lakiehdotuksen 23 ja 24 §:ään valiokunta ehdottaa kielellisiä täsmennyksiä.

Lakiehdotuksen 25 §:n 1 momenttiin valiokunta ehdottaa kielellisiä täsmennyksiä. Lisäksi valiokunta ehdottaa säännöksestä poistettavaksi sanat "haittaa tai".

Lakiehdotuksen 26 §:n otsikon valiokunta ehdottaa selvennettäväksi.

Lakiehdotuksen 28 §:ään valiokunta ehdottaa kielellistä täsmennystä ja 29 §:n sisältöön selvennystä.

Lakiehdotuksen 30 §:n 1 momentin valiokunta ehdottaa kirjoitettavaksi siten, että siihen sisältyisivät myös lakiehdotuksen 31 §:n 1 momentissa tarkoitetut asiat. Pykälän 2 momenttia valiokunta ehdottaa täydennettäväksi siten, että lastensuojelulaitoksessa tulisi sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön ohella olla tarpeellinen määrä myös muuta henkilöstöä.

Lakiehdotuksen 31 §:n 1 momentin valiokunta ehdottaa poistettavaksi edellä 30 §:n kohdalla mainitusta syystä. Pykälän 2 momentista valiokunta ehdottaa poistettavaksi säännöksen, jonka mukaan pähteet tai niiden käyttöön liittyvät välineet taikka turvallisuutta vaarantavat aineet tai esineet olisi hävitettävä todistettavalla tavalla. Kun tällaiset aineet tai esineet saattavat olla vierasta omaisuutta tai niiden käyttö voi tulla kysymykseen esimerkiksi todisteina oikeudenkäynnissä, valiokunta ei pidä näiden aineiden tai esineiden hävittämistä tarkoituksenmukaisena. Pykälän 3 momentissa valiokunta ehdottaa sanan "tarkistaa" muutettavaksi sanaksi "tarkastaa" sekä korjattavaksi säännöksessä olevan viittauksen ja tehtäväksi kielellisen täsmennyksen.

Lakiehdotuksen 32 §:n 1 momenttia valiokunta ehdottaa täsmennettäväksi siten, että säännöksessä tarkoitettuja rajoituksia voidaan soveltaa vain, jos lapsen huolto lastensuojelulaitoksessa sitä edellyttää ja jos kiello tai rajoitus on lapsen edun mukainen. Niin ikään valiokunta ehdottaa säännöstä muutettavaksi siten, että rajoituksia voidaan asettaa vain määräajaksi. Pykälän 2 momenttia valiokunta ehdottaa täydennettäväksi siten, että lapsen eristäminen yhtämittaisesti yli 24 tuntia edellyttää uutta päätöstä eristämisestä. Kun valiokunta pitää eristämisen jatkamista poikkeuksellisenä toimenpiteenä, valiokunta ehdottaa säännöstä lisäksi täydennettäväksi siten, että asetuksella säädettäisiin eristämisen jatkamisen erityisistä edellytyksistä. Tällöinkään eristämisaika ei saa yhteensä ylittää 48 tuntia. Pykälän 3 momenttia valiokunta ehdottaa täsmennettäväksi siten, että lapsen eristämisen olosuhteiden ohella myös eristämisen muusta järjestämisestä on säädettävä asetuksella.

Lakiehdotuksen 33 §:ään valiokunta ehdottaa kielellistä täsmennystä.

Lakiehdotuksen 37 §:ssä tarkoitettua muutoksenhakuoikeutta valiokunta ehdottaa laajennettavaksi siten, että valitus olisi mahdollinen myös erillisestä sijaishuoltoon sijoittamista koskevasta päätöksestä.

Lakiehdotuksen 38 §:stä valiokunta ehdottaa poistettavaksi 3 momentin tarpeettomana. Samalla valiokunta ehdottaa pykälän otsikkoon kielellistä täsmennystä.

Lakiehdotuksen 39 §:ää valiokunta ehdottaa täydennettäväksi siten, että muutoksenhakuasioiden ohella myös lastensuojelua koskevat alustusasiat on käsiteltävä kiireellisinä.

Lakiehdotuksen 40 ja 41 §:ään valiokunta ehdottaa kielellisiä täsmennyksiä.

Lakiehdotuksen 42 §:n osalta valiokunta toteaa, että säännöksessä tarkoitettun tukiryhmän jäseniä on pidettävä sellaisina sosiaalihuollon asian tuntijoina, joihin on sovellettava sosiaalihuoltolain 57 §:ssä säädettyä salassapitovelvollisuutta.

Lakiehdotuksen 44 §:ää valiokunta ehdottaa täsmennettäväksi siten, ettei lakimääräisen valtionosuuden maksaminen ole esteenä säännöksessä tarkoitettun valtionavustuksen myöntämiselle tutkimus-, kokeilu- tai kehittämistoimintaan.

Lakiehdotuksen 45 §:n 1 momenttia valiokunta ehdottaa täydennettäväksi siten, että säännöksessä viitattaisiin myös sosiaalihuoltolain 49 §:n 2 momenttiin.

Lakiehdotuksen 45 §:n 2 momentin sanamuoto ei valiokunnan mielestä salli viranomaiselle riittävän laajaa toimivaltaa tapauksissa, joissa lapsella tai nuorella ei ole asuin- tai oleskelukuntaa Suomessa. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa säännöstä muutettavaksi siten, että lastensuojelua olisi tarvittaessa järjestettävä lapselle tai nuorelle, jonka vanhemmat tai toinen heistä on tai on ollut Suomen kansalainen. Samalla valiokunta ehdottaa säännöstä muutettavaksi siten, että sosiaalihuolto määrääsi kunnan, jonka on katsottava olevan velvollinen järjestämään lastensuojelu tällaisissa tapauksissa. Tästä syystä valiokunta ehdottaa myös pykälän 4 momentin poistettavaksi.

Lakiehdotuksen 46 §:ään valiokunta ehdottaa kielellisiä täsmennyksiä.

Lakiehdotuksen 47 §:n valiokunta ehdottaa poistettavaksi. Vaikka laitoksen ulkopuolelta tapahtuva lapsen karkaamisen avustaminen olisi valiokunnan mielestä säädettävä rangaistusuhan alaiseksi, asiasta olisi valiokunnan mielestä säädettävä rikoslaissa, jolloin voidaan käsillä olevaa esitystä paremmin ottaa huomioon kaikki asiaan vaikuttavat rikosoikeudelliset näkökohdat. Tässä yhteydessä valiokunta toteaa, että tällainen rangaistushenkeä säädettäisiin laitoksessa olevan lapsen etua silmälläpitäen.

Lakiehdotuksen 50 §:n 1 momenttiin (hallituksen esityksen 51 §:n 1 momentti) valiokunta ehdottaa kielellistä täsmennystä.

Lakiehdotuksen 51 §:n 1 momentissa (hallituksen esityksen 52 §:n 1 momentti) olevan virheellisen viittauksen valiokunta ehdottaa korjattavaksi ja pykälän 2 momenttiin kielellistä täsmennystä.

Valiokunnan muut kannanotot

Lastensuojelulain voimaantulo on sosiaalivaliokunnan mielestä erittäin tärkeätä lastensuojelun kehittämiseksi. Kuitenkaan lain voimaantulo ei sinänsä johda lastensuojelun voimavarojen lisääntymiseen ja palvelujen paranemiseen; lastensuojelulaki luo ainoastaan puitteet myöhemmälle kehitykselle. Sosiaalivaliokunta haluaa tässä yhteydessä painottaa erityisesti lastensuojelun avopalvelujen lisäämisen tarkeyttä unohtamatta kuitenkin laitospalvelujen kehittämistä. Erityisen merkittävää on tehostaa nykyisestä jälkihuoltoa lastensuojelussa.

Sosiaalivaliokunnan mielestä on tärkeätä, että lastensuojelulain nojalla annettavissa säännöksissä ja määräyksissä määritellään riittävän yksityiskohtaisesti itse toiminnan sisältö. Lastensuojelua kunnissa kehitettäessä tulisi kiinnittää riittävästi huomiota lastensuojelun tarvetta ehkäiseviin toimenpiteisiin sekä yleisiä palveluja lisättäessä että yhdyskuntarakennetta suunniteltaessa. Myös kuntien välistä yhteistoimintaa lastensuojelun toteuttamisessa olisi nykyisestä lisättävä esimerkiksi laitospaikkojen alueellisen tarpeen tyydyttämiseksi käyttämällä hyväksi olemassa olevia sosiaalihuollon kuntainliittoja. Menestyksellinen suoriu-

tuminen edellä mainituista tehtävistä edellyttää muun muassa sitä, että lakiehdotuksen tarkoittamaan tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoimintaan myös käytännössä osoitetaan riittävästi voimavaroja. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että silloin kun lastensuojelutoimenpiteiden perusteena on terveyden vaarantuminen, lastensuojeluviranomaiset käyttävät riittävästi terveydenhuoltohenkilöstön asiantuntemusta hyväkseen.

Sosiaalivaliokunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin uuden lastensuojelulainsäädännön toteutumista ja tekee mahdollisten epäkohtien ilmetessä tarvittavat lainmuutosehdotukset sekä antaa eduskunnalle viiden vuoden kuluessa lain voimaantulosta selonteon lastensuojelun tilasta, kehityksestä ja tarvittavista toimenpiteistä.

Sosiaalivaliokunta edellyttää, että hallitus turvaa lastensuojelun avo- ja laitoshuollolle riittävät henkilöstövoimavarat.

Sosiaalivaliokunta edellyttää, että hallitus antaa mahdollisimman pian sosiaalihuollon perulainsäädännön kokonaisuudistuksesta vielä puuttuvat vammaishuollon ja päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huollon uudistamista tarkoittavat lakiesitykset.

Edellä olevan perusteella sosiaalivaliokunta ehdottaa kunnioittaen,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Lastensuojelulaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1—5 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

2 luku

Kasvuolojen kehittäminen ja kasvatuksen tukeminen

6 §

Kasvuolojen kehittäminen

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Sosiaalilautakunnan on välitettävä tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista sekä annettava asiantuntija-apua (*poist.*) muille viranomaisille samoin kuin asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille.

7 §

Palvelujen kehittäminen kasvatuksen tukemiseksi

Kunnan on sosiaali- ja terveydenhuoltoa, koulutointa sekä muita lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluja kehittäessään *pidettävä* huolta myös siitä, että näiden palvelujen avulla tuetaan huoltajia lasten kasvatuksessa ja kyetään saamaan selville lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve. Palveluja kehitet-

täessä on kiinnitettävä erityistä huomiota lasten ja nuorten tarpeisiin ja toivomuksiin.

Kun aikuiselle annetaan sosiaali- ja terveydenhuollon, kuten päihdehuolto- ja mielenterveyspalveluja, on otettava huomioon myös hänen huollossaan olevan lapsen hoidon ja tuen tarve.

3 luku

Perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun toimintamuodot ja periaatteet

8—10 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

11 §

Menettely

Perhe- ja yksilökohtaisessa lastensuojelussa on (poist.) tehtävä huoltosuunnitelma, jollei kysymyksessä ole lyhytaikainen toimenpide tai tilapäinen neuvonta ja ohjaus. (Poist.).

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

4 luku

Avohuollon tukitoimet

12 §

Sosiaalilautakunnan velvollisuus toimenpiteisiin

Sosiaalilautakunnan on ryhdyttävä tämän luvun mukaisiin tukitoimiin viipymättä,

- 1) jos kasvuolot vaarantavat tai eivät turvaa lapsen tai nuoren terveyttä tai kehitystä; taikka
- 2) jos lapsi tai nuori käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään (poist.).

13 §

Sosiaalipalvelut ja muut tukitoimet

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Sosiaalilautakunnan on lisäksi tarvittaessa:

- 1) järjestettävä tukihenkilö tai -perhe;
- 2) tuettava lasta tai nuorta koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa ja muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä taloudellista ja muuta tukea antamalla; sekä
- 3) (poist.) järjestettävä loma- ja virkistystoimintaa.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

14 §

Perhehoito ja laitoshuolto tukitoimena

Lapsen kasvatuksen tukemiseksi tai lapsen ja hänen vanhempiansa tai muiden huoltajiensa kuntouttamiseksi voidaan järjestää väliaikaisesti perhehoitoa tai laitoshuoltoa. Tätä hoitoa tai huoltoa ei voida yksin lapseen kohdistuvana antaa vastoin (poist.) 12 vuotta täyttäneen lapsen tahtoa. Sama on voimassa 12 vuotta nuorempaan lapsen nähden, jos lapsi on niin kehitynyt, että hänen tahtonsa voidaan kiinnittää huomiota.

15 §

Lapsen edun valvonta

Sosiaalilautakunnan edustajan on tarvittaessa oltava läsnä oppivelvollisen lapsen koulusta erottamista (poist.) koskevaa asiaa koululautakunnassa käsiteltäessä (poist.).

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

5 luku

Huostaanotto

16 §

Velvollisuus huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen

Sosiaalilautakunnan on otettava lapsi huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, (poist.) jos puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kodin olosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä taikka jos lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään, (poist.) jos 4 luvussa tarkoitetut toimet eivät ole tarkoituksenmukaisia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi, ja (poist.) jos sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edun mukaista.

17 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

18 §

Kiireellinen huostaanotto

Jos lapsi on 16 §:ssä mainitusta syystä välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen huostaanoton ja sijaishuollon tarpeessa, voidaan hänet ottaa sosiaalilautakunnan huostaan alistamatta päätöstä lääninoikeuden vahvistettavaksi.

Kiireellinen huostaanotto lakkaa viimeistään 14 päivässä päätöksen tekemisestä, jollei sitä sanottuna aikana oteta 17 §:ssä tarkoitettuna huostaanottoasiana käsiteltäväksi. *Huostaanottoasia on tällöin käsiteltävä viivytyksettä.*

19 §

Huostaanotetun lapsen huolto

Kun lapsi on otettu sosiaalilautakunnan huostaan, sosiaalilautakunnalla on huostaanoton taroituksen toteuttamiseksi oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta sekä olinpaikasta. Sosiaalilautakunnan tulee kuitenkin (*poist.*) pyrkiä yhteistointaan lapsen vanhempien ja muiden huoltajien kanssa.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

20 §

Huostassapidon lakkaaminen

Sosiaalilautakunnan on lopetettava huostassapito, kun 16 §:n mukaista huostassapidon ja sijaishuollon tarvetta ei enää ole, jollei lopettaminen ole *selvästi* (*poist.*) vastoin lapsen etua. Lapsen etua harkittaessa on otettava huomioon sijaishuollon kesto aika, lapsen ja sijaishuoltoa antavan välillä vallitsevan suhteen (*poist.*) laatu sekä lapsen ja hänen vanhempiensa välinen kanssakäyminen. Huostassapito lakkaa, kun lapsi täyttää 18 vuotta tai solmii avioliiton.

21 §

Huostaanottopäätöksen raukeaminen

Päätös huostaanotosta raukeaa, jollei sitä ole pantu täytäntöön kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun päätös on saanut lainvoiman.

6 luku

*Sijaishuollon järjestäminen ja jälkihuolto**Sijaishuoltoa koskevat yleiset säännökset*

22 §

Sijaishuolto (poist.)

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuoltoon voidaan sijoittaa vain sosiaalilautakunnan huostaanottama lapsi. Yksityisesti sijoitettujen lasten hoidon valvonnasta säädetään 41 §:ssä.

(2 mom. kuten hallituksen esityksen 1 mom.)

Lapsi voidaan sijoittaa väliaikaisesti myös vanhempiensa tai muiden huoltajiensa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi.

23 §

Sijaishuoltajien kuuleminen

Kun lapsi on sijoitettu sijaishuoltoon, on hänen huoltoonsa liittyvissä kysymyksissä kuultava niitä, joiden kanssa sosiaalilautakunta on tehnyt perhehoitoa koskevan sopimuksen, taikka lastensuojelulaitoksen johtajaa, jollei kuuleminen asian ratkaisemisen kannalta ole tarpeetonta.

Lapsen asema sijaishuollossa

24 §

Ihmissuhteet ja yhteydenpito

Sijaishuollossa lapselle on turvattava hänen kehityksensä kannalta tärkeät, jatkuvat ja turvalliset ihmissuhteet. Lapsella on oikeus tavata vanhempiensa ja muita hänelle läheisiä henkilöitä sekä pitää heihin yhteyttä.

Sosiaalilautakunnan on (*poist.*) tuettava ja autettava (*poist.*) lapsen ja hänen vanhempiensa sekä (*poist.*) lapsen ja muiden hänelle läheisten henkilöiden yhteydenpitoa.

25 §

Yhteydenpidon rajoittaminen

Sosiaalilautakunta tai lastensuojelulaitoksen johtaja voi siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään, rajoittaa sijaishuollossa olevan lapsen oikeutta tavata vanhempiensa ja muita hänelle läheisiä henkilöitä sekä pitää heihin yhteyttä,

1) jos siitä on ilmeisen selvästi (*poist.*) vaaraa lapsen kehitykselle tai turvallisuudelle; tai

2) jos se on välttämätöntä vanhempien, sijaisperheen, laitoksen muiden lasten tai laitoksen henkilöstön turvallisuuden vuoksi.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

26 §

Tietojen antaminen lapselle

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Perhehoito

27 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

28 §

Koulutus, tuki ja epäkohtien korjaaminen

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Jos perhehoito todetaan lapselle sopimattomaksi tai puutteelliseksi, sosiaalilautakunnan on pyrittävä saamaan aikaan korjaus. Jollei korjausta saada aikaan, *perhehoitosopimus* on purettava.

Laitoshuolto

29 §

Lastensuojelulaitokset

Lastensuojelulaitoksia, joissa voidaan järjestää lapsen sijaishuoltoa ja laitoshuoltoa tukitoimena, ovat lastenkodit, nuorisokodit ja koulukodit sekä muut näihin rinnastettavat lastensuojelulaitokset.

30 §

Kasvuolot ja toiminnan edellytykset

Lapsen kasvatuksessa ja kasvuolojen järjestämisessä on noudatettava, mitä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1 §:ssä säädetään.

Laitoksessa on oltava riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja toimintavälineet sekä tarpeellinen määrä sosiaalihuollon ammatillista ja muuta henkilöstöä. Laitoksen hoitopaikkojen ja sosiaali-

huollon ammatillisen henkilöstön määrästä säädetään asetuksella.

31 §

Pakotteet ja rajoitukset

(1 mom. *poist.*)

Jos lapsella on päihkeitä tai niiden käyttöön liittyviä välineitä taikka turvallisuutta vaarantavia aineita tai esineitä, ne on otettava laitoksen haltuun (*poist.*).

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on hallussaan 1 momentissa mainittuja aineita tai esineitä, voidaan hänelle laitoksen johtajan päätöksellä tehdä henkilöön käyvä tarkastus. Jos (*poist.*) on perusteltua syytä epäillä lapselle osoitetun postin tai muun lähetyksen sisältävän mainittuja aineita tai esineitä taikka muita turvallisuutta vaarantavia seikkoja, voidaan postin tai lähetyksen sisältö laitoksen johtajan luvalla tarkastaa.

32 §

Erityiset rajoitukset

Lapselle voidaan, jos hänen huoltonsa lastensuojelulaitoksessa sitä edellyttää ja jos se on lapsen edun mukaista, asettaa määräajaksi kielto poistua laitoksen alueelta tai hänen oleskeluaan ja liikkumistaan voidaan muutoin rajoittaa asetuksella tarkemmin säädettyä tavalla,

1) jos lapsi on otettu sosiaalilautakunnan huostaan sillä perusteella, että lapsi on vaarantanut vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihkeitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin verrattavalla käyttäytymisellään;

2) jos lapsi laitoksessa ollessaan käyttäytyy 1 kohdassa mainitulla tavalla; tai

3) jos kielto tai rajoitus on lapsen hoidon kannalta muutoin erityisen perusteltu (*poist.*).

Lapsi voidaan eristää laitoksen muita lapsista, jos hän on vaaraksi itselleen tai muille taikka jos eristäminen on lapsen hoidon kannalta muutoin erityisen perusteltua. Eristäminen ei saa ilman uutta päätöstä jatkua yhtämittaisesti yli 24 tuntia ja sen tulee tapahtua laitoksen henkilöstön jatkuvan huolenpidon alaisena. Eristämisestä ei saa ilman asetuksessa mainittuja erityisiä syitä välittömästi jatkaa. Tällöinkään eristämisaika ei saa ylittää 48 tuntia.

Eristämisen olosuhteista ja järjestämisestä säädetään (*poist.*) asetuksella.

33 §

Yksityisen laitoksen perustaminen ja valvonta

(*Poist.*) Yksityisen lastensuojelulaitoksen perustamiseen, laajentamiseen ja toiminnan olennaiseen muuttamiseen antaa luvan lääninhallitus.

Jälkihuolto

34 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

7 luku

Muutoksenhaku

35 ja 36 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

37 §

Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Lääninoikeuden tämän lain nojalla antamaan päätökseen lapsen huostaanottoa, (*poist.*) sijaishuoltoon sijoittamista sekä huostassapitämisen lakkaamista koskevassa asiassa saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) on säädetty. Valituskirja liitteineen voidaan antaa myös lääninoikeuteen korkeimmalle hallinto-oikeudelle toimitettavaksi.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

38 §

Lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpano

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)
(3 mom. *poist.*)

39 §

Käsittelyn kiireellisyys

Tässä laissa tarkoitettut perhe- ja yksilökohtaista lastensuojelua koskevat *alistus- ja* muutoksenhakuasiat on käsiteltävä kiireellisinä.

8 luku

Erinäiset säännökset

40 §

Ilmoitusvelvollisuus

Jos sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutoimen, (*poist.*) poliisitoimen tai (*poist.*) seurakunnan palveluksessa taikka luottamustoimessa oleva henkilö on virkaa tai tointa hoitaessaan saanut tietää ilmeisestä perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta, hänen on ilmoitettava asiasta viipymättä sosiaalilautakunnalle.

Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi tehdä tällaisen ilmoituksen.

41 §

Yksityisesti sijoitettujen lasten hoidon valvonta

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Ilmoituksen saatuaan sosiaalilautakunnan on selvitettävä sopiiko yksityiskoti olosuhteiltaan lapsen hoitoon ja kasvatukseen, kykeneekö lapsen luokseen ottanut henkilö huolehtimaan lapsesta sekä onko sijoitus lapsen edun mukainen.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

42 ja 43 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

44 §

Kokeilu- ja kehittämistoiminta

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Valtion tulo- ja menoarvion rajoissa voidaan valtionosuuden lisäksi myöntää valtionavustusta 6 ja 7 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä tukevaan, valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävään tutkimus-, kokeilu- tai kehittämistoimintaan.

45 §

Perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun järjestämisestä vastuussa oleva kunta

Kunnan velvollisuudesta järjestää perhe- ja yksilökohtaista lastensuojelua on voimassa, mitä sosiaalihuoltolain 14 §:ssä ja 15 §:n 1 momentissa on säädetty. Mitä mainitun lain 15 §:n 2 momentissa sekä 16 ja 42 §:ssä sekä 49 §:n 2 momentissa on säädetty, sovelletaan myös tämän

lain nojalla järjestettävään perhehoitoon ja laitoshuoltoon.

Perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun järjestäminen sellaiselle lapselle tai nuorelle, *jonka vanhemmat tai toinen heistä on tai on ollut Suomen kansalainen*, mutta jolla ei ole sosiaalihallituksen selvityksen mukaan *asuin- tai oleskelukuntaa Suomessa ja jonka sosiaalihallitus ei saamiensa alustavien tietojen perusteella katso saavan asianmukaista huoltoa asuin- tai oleskelumaassaan, kuuluu sosiaalihallituksen määräämälle kunnalle.*

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

(4 mom. *poist.*)

46 §

Maksut

Sosiaalilautakunta voi periä sijaishuoltona annetusta perhehoidosta ja laitoshuollosta sekä tämän lain 14 §:n mukaisesta hoidosta ja huollosta *asetuksella säädettävää* maksua:

1) lapsen vanhemmilta siinä laajuudessa kuin nämä avioliittolain (234/29), lapsen elatuksesta annetun lain (704/75) ja lapseksiottamisesta annetun lain (32/79) mukaan vastaavat lapsen elatuksesta; *sekä*

2) (*poist.*) sosiaalihuoltolain 29 §:n mukaisista *lapsen tuloista, korvauksista ja saamisista.*

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa *hoidossa tai huollossa* olevalle lapselle on *annettava* hänen henkilökohtaisia tarpeitaan *varten* sekä *varattava hänen* itsenäistymistään varten riittävä määrä käyttövaroja.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Helsingissä 9 päivänä kesäkuuta 1983

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Paasio, varapuheenjohtaja Mikkola ja jäsenet Halonen, Ikonen, H. Kemppainen, Könkkölä, Leppänen, Lippo-

47 §

(*Poist.*)

47 §

(Kuten hallituksen esityksen 48 §.)

9 luku

Voimaantulosäännökset

48 ja 49 §

(Kuten hallituksen esityksen 49 ja 50 §.)

50 § (51 §)

Siirtymäsäännöksiä

Jos tässä laissa tarkoitetusta *yksityisesti sijoitetusta lapsesta* on tehty vuoden 1936 lastensuojelulain 26 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus, ei lapsesta tarvitse tehdä tämän lain edellyttämää ilmoitusta.

(2 mom. kuten hallituksen esityksen 51 §:n 2 mom.)

51 § (52 §)

Eräät siirtymäkauden määräajat

Milloin vuoden 1936 lastensuojelulain 41 §:n 2 momentin mukainen määräaika ei ole päättynyt ennen tämän lain voimaantuloa, luetaan tämän lain 45 §:n 1 momentissa tarkoitettu määräaika tämän lain voimaantulosta.

Vuoden 1936 lastensuojelulain 9 §:n 2 momentin c-kohdassa tarkoitettu väliaikainen huostanotto ja 19 §:n 1 momentin nojalla tapahtunut lapsen väliaikainen sijoitus kodin ulkopuolella kasvatettavaksi päättyvät viimeistään *kolmen* kuukauden kuluttua tämän lain voimaantulosta.

nen, Louvo, Moisander, Nordman, Pesola, Raudaskoski, Skön (osittain) ja Stenius-Kaukonen sekä varajäsenet Ahonen ja Törnqvist.

Vastalauseita

I

En voi eräiltä osin hyväksyä sosiaalivaliokunnan mietintöä.

Hallituksen esityksen 22 §:n perusteluissa ei mainita mitä sijaishuollossa "muu tarkoituksenmukainen tapa" käytännössä voi merkitä. Myöskään sosiaalivaliokunnan mietinnössä ei tätä selvitystä ole.

Sosiaalivaliokunnan mietinnössä ei oteta riittävän selvästi kantaa avohuollon puolesta ja laitoshuollon asteittaisen vähentämisen puolesta. Laitoshuoltoa voidaan pitää tarkoituksenmukaisena ratkaisuna eräissä yksittäistapauksissa, mutta huono ratkaisu se on aina. Pidemmällä aikavälillä laitoshuoltoa voidaan merkittävästi vähentää, jos on riittävästi halua tehostaa ja parantaa avohuoltoa.

Sijaishuollon järjestäminen myös muissa olosuhteissa kuin perheessä tai laitoksessa olisi oltava mahdollista.

Lapsen eristämistä laitoksen muista lapsista, mikä yleensä tarkoittaa "putkaa", ei voida pitää kasvatuksena eikä huoltona. Jo nykyisin toimii koulukoteja, joissa eristämistä ei käytetä. Eristämisestä voidaan luopua melko lyhyen siirtymäkauden jälkeen.

Edellä sanotun perusteella ehdotan,

että valiokunnan mietinnön perusteluissa 22 §:n kohdalle lisättäisiin seuraava lause:

"Muuna tarkoituksenmukaisena tapana" voidaan pitää esimerkiksi hoitoa perheen kaltaisessa asumisyhteisössä."

Helsingissä 10 päivänä kesäkuuta 1983

Kalle Könkkölä

Vielä ehdotan,

että valiokunnan mietinnön perusteluihin lisättäisiin uudeksi toiseksi viimeiseksi kappaleeksi lause:

"Sosiaalivaliokunta pitää yleisenä tavoitteena laitoshuollon vähentämistä."

Edelleen ehdotan,

että lakiehdotuksen 27 §:n 1 momentti hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Perhehoito järjestetään kirjallisen sopimuksen perusteella sosiaalilautakunnan tehtävään hyväksymässä sopivassa perheessä tai perheen kaltaisessa asumisyhteisössä.

Lopuksi ehdotan,

että lakiehdotuksen 32 §:n 2 momentti hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Lapsi voidaan eristää laitoksen muista lapsista, jos hän on vaaraksi itselleen tai muille taikka jos eristäminen on lapsen hoidon kannalta muutoin erityisen perusteltua. Eristäminen ei saa jatkua ilman uutta päätöstä yhtämittaisesti yli 24 tuntia ja sen tulee tapahtua laitoksen henkilöstön jatkuvan huolenpidon alaisena. Eristämistä ei saa ilman asetuksessa mainittuja erityisiä syitä välittömästi jatkaa. Tällöinkään eristämisaika ei saa ylittää 48 tuntia. Lasta ei saa eristää vuoden 1985 jälkeen.

II

Uuden lastensuojelulain voimaantulo yhdessä muiden lapsen asemaan ja kasvuoloihin vaikuttavien lakien kuten sosiaalihuoltolain ja lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain

kanssa on edellytyksenä lastensuojelun jälkeensä jääneisyyden poistamiselle ja sen kehittämiseksi. Lapsen edun asettaminen lastensuojelun keskeiseksi periaatteeksi on lastensuojelun tulevan ke-

hityksen kannalta ratkaiseva muutos, mutta se ei vielä riitä takamaan lapsen edun ensisijaisuutta käytännön toiminnassa. Määräävänä tekijänä on minkälaiset voimavarat lastensuojelun kehittämiseen osoitetaan.

On selvää, että epäoikeudenmukaiseen yhteiskuntajärjestelmään perustuva yhteisö ei voi tukea lasten tasa-arvoista kasvua. Aikuisten keskinäisen tasa-arvon puute ja valtiollisella tasolla taloudellisen demokratian puute vaikuttaa luonnollisesti lasten eriarvoisuuden säilymiseen ja kärjistymiseen. Näiden rakenteellisten olosuhteiden vallitessa olisi kuitenkin tehtävä kaikki mahdollinen lapsen edun huomioonottamiseksi.

Työ, toimeentulo, asuminen ja kehittynyt tietoisuus itsestään, perheestä, lähiyhteisöstä ja yhteiskunnasta sekä riittävän monipuoliset sosiaaliset suhteet ovat välttämättömiä edellytyksiä täysipainoiselle elämälle. Yleiset yhteiskuntapolittiset toimenpiteet ovat myös lastensuojelun kannalta välttämättömiä ja pitkällä tähtäimellä kaikkein merkityksellisimpiä.

Samanaikaisesti on kuitenkin pidettävä huolta siitä, että sitä huolto- ja hoitokoneistoa, jota yhteiskunnassamme on viime vuosikymmeninä rakennettu, voidaan kehittää tukemaan ja auttamaan ihmisiä äkillisen hädän tai kriisin kohdalla ja myös pidempiaikaisten vaikeuksien voittamisessa.

Äitiys- ja lastenneuvolat, päivähoido ja koulu ovat luonnollisia ympäristöjä, joiden toimintaa kehittämällä voidaan löytää uusia voimavaroja niin ihmisistä itsestään kuin ammattityöntekijöistä ja auttaa ihmisiä siellä missä he elävät.

Lastensuojelullinen näkökulma on saatava läpäisemään koko yhdyskuntasuunnittelu sekä ihmisten vuorovaikutusta ihmissuhdetasolla auttava ja tukeva työ. Kasvuolojen epäkohtien poistamiseen ja niiden syntymisen ehkäisemiseen on velvoitettava sosiaalilautakunnan lisäksi kaikki viranomaiset.

Jottei lastensuojelun järjestäminen kunnassa esiintyvän tarpeen mukaan johtaisi tehtävien laiminlyömiseen, tulisi lakiin sisällyttää määräykset siitä, mitä sosiaalilautakunnan hyväksymien perusteiden ja ohjeiden tulee sisältää. Lastensuojeluun tarvittavien voimavarojen turvaamiseksi tulisi niin avohuollon kuin laitoshuollonkin voimavaroja koskevat säännökset ottaa lakiin.

Erityisesti ensisijaisiksi asetettavien avopalvelu-

jen kehittämislähtöiset resurssinormit kokonaan. Sosiaalihuollon valtakunnallisia suunnitelmia vahvistettaessa on otettava huomioon sosiaalityöntekijöiden määrän jälkeenjääneisyyden korjaaminen ja lastensuojelulle tulevat uudet tehtävät. Tavoitteeksi on asetettava, että lastensuojelun avohuollosta vastaavia tehtäviä varten on kunnassa oltava yksi sosiaalityöntekijä 30 vakinaisessa hoitosuhteessa olevaa perhettä kohti. Tämä edellyttää vähintään 75 uuden sosiaalityöntekijän lisäämistä vuosittain seuraavina suunnitelmakausina, kunnes todettu resurssien tarve on täytetty.

Lastensuojelulaitosten yhä vaikeammista ongelmista kärsivien nuorten hoitamiseen tarvittaisiin yhtä paljon henkilökuntaa kuin psykiatrisissa yksiköissä. Vähimmäisvaatimuksena lakiin tulisi sisällyttää säädökset siitä, että lastenkodissa tai muussa lastensuojelulaitoksessa voidaan hoitaa ja kasvattaa samanaikaisesti enintään 24 lasta ja siten että korkeintaan kuusi lasta asuu yhdessä asuinyksikössä, jota kohti tulee olla vähintään viisi hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvaa työntekijää.

Tässä yhteydessä on syytä kiinnittää huomiota siihen, että eristämistä tarvitaan hyvin harvoin, jos laitoksessa on riittävä henkilökunta. Eristämistä onkin pidettävä poikkeuksellisenä toimenpiteenä, jota kaikin käytettävissä olevin keinoin on pyrittävä rajoittamaan. Myös muihin laissa mainittuihin pakotteisiin ja rajoituksiin saisi ryhtyä ainoastaan, jos siihen on erityisen perusteltua syytä. Huostaanotetun lapsen yhteydenpidosta ja sen rajoittamisesta päättäminen tulisi rajoittaa vain sosiaalilautakunnan oikeudeksi. Lastensuojelun tukiryhmä tulisi asettaa kaikissa kunnissa lastensuojelua kehittämään. Määrätietoista työskentelyä tarvitaan kokeilu-, kehittämis- ja tutkimustoiminnan aikaansaamiseksi sekä tietojen kokoamiseksi ja levittämiseksi kaikkien lastensuojelutyössä mukana olevien hyödyksi. Kokeilu- ja kehittämistoiminnan varmistamiseksi käytännössä tulisi vuoden 1984 tulo- ja menoarvioon varata 5—10 miljoonan markan määräraha tätä tarkoitusta varten.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttiin näin kuuluvana:

Lastensuojelulaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1—3 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

4 §

Lastensuojelun järjestäminen

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

Sosiaalilautakunta hyväksyy lautakunnan alaisen lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi yleiset perusteet ja ohjeet siitä, miten

1) lasten kasvuoloja ja kasvatusta tuetaan,
2) perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun toimintamuotoja, kuten avohuollon tukipalveluita, perhehoitoa, laitoshuoltoa, muita sijaishuollon toimenpiteitä sekä jälkihuoltoa järjestetään,

3) lastensuojelun erityisasiantuntemus tarvittaessa turvataan,

4) yhteistyö kunnan muiden toimintayksiköiden ja viranhaltijoiden sekä muiden kuntien, kuntainliittojen ja palvelujen tuottajien kanssa toteutetaan, sekä

5) miten lastensuojelun kokeilu- ja kehittämistoimintaa järjestetään.

5 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

2 luku

Kasvuolojen kehittäminen ja kasvatuksen tukeminen

6 §

Kasvuolojen kehittäminen

Sosiaalilautakunnan ja (poist.) muiden viranomaisten on seurattava ja kehitettävä lasten ja

nuorten kasvuoloja sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. *Lastensuojelun edustus on oltava kaikissa lasten kasvuoloja käsittelevissä lautakunnissa.*

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

7 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

3 luku

Perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun toimintamuodot ja periaatteet

8—10 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

11 §

Menettely

Perhe- ja yksilökohtaisessa lastensuojelussa on kussakin tapauksessa tehtävä huoltosuunnitelma, jollei kyseessä ole (poist.) tilapäinen neuvonta ja ohjaus. *Huoltosuunnitelma on tarkistettava tarpeen mukaan.*

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

4 luku

Avohuollon tukitoimet

12 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

13 §

(1 ja 2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

Kunnassa on oltava lastensuojelun avohuollon tehtäviä varten yksi sosiaalityöntekijä 30 vakinaisessa huoltosuhteessa olevaa perhettä kohti ja tarpeellinen määrä muuta ammatillista henkilöstöä.

(4 mom. kuten valiokunnan mietinnön 3 mom.)

14—15 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

5 luku

Huostaanotto

16—18 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

19 §

Huostaanotetun lapsen huolto

Kun lapsi on otettu sosiaalilautakunnan huostaan, sosiaalilautakunnalla on huostaanoton taroituksen toteuttamiseksi oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta, *koulutuksesta, lapsen käyttöön suoritettavien varojen valvonnasta sekä muusta valvonnasta ja (poist.)* huolenpidosta sekä olinpaikasta. Sosiaalilautakunnan tulee kuitenkin pyrkiä yhteistoimintaan lapsen vanhempien ja muiden huoltajien kanssa.

Sosiaalilautakunta (*poist.*) päättää huostaanotetun lapsen ja tämän vanhempien ja muiden lapselle läheisten henkilöiden välisestä yhteydenpidosta siten kuin 24 ja 25 §:ssä tarkemmin säädetään.

(3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

20—21 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

6 luku

Sijaishuollon järjestäminen ja jälkihuolto

Sijaishuoltoa koskevat yleiset säännökset

22 ja 23 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

Lapsen asema sijaishuollossa

24 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

25 §

Yhteydenpidon rajoittaminen

Sosiaalilautakunta (*poist.*) voi siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään, rajoittaa sijais-

huollossa olevan lapsen oikeutta tavata vanhempiään ja muita hänelle läheisiä henkilöitä sekä pitää heihin yhteyttä,

1) jos siitä on ilmeisen selvästi vaaraa lapsen kehitykselle tai turvallisuudelle; tai

2) jos se on välttämätöntä vanhempien, sijaisperheen, laitoksen muiden lasten tai laitoksen henkilökunnan turvallisuuden vuoksi.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

26 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

Perbehoito

27 ja 28 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

Laitoshuolto

29 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

30 §

Kasvuolot ja toiminnan edellytykset

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

Laitoksessa on oltava riittävät ja asianmukaiset toimitilat sekä tarpeellinen määrä sosiaalihuollon ammatillista ja muuta henkilöstöä. (*Poist.*)

Lastenkodissa tai muussa lastensuojelulaitoksessa voidaan hoitaa ja kasvattaa samanaikaisesti enintään 24 lasta ja siten että korkeintaan kuusi lasta asuu yhdessä asuinyksikössä. Asuinyksikköä kohti tulee olla vähintään viisi hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvaa työntekijää.

Lääninhallitus voi erityisestä syystä myöntää poikkeuksen siihen mitä 3 momentissa säädetään.

31 §

Pakotteet ja rajoitukset

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

Ainoastaan jos on erityisen perusteltua syytä epäillä, että lapsella on hallussaan 1 momentissa mainittuja aineita tai esineitä, voidaan hänelle laitoksen johtajan päätöksellä tehdä henkilöön käyvä tarkastus. Ainoastaan jos on erityisen perusteltua syytä epäillä lapselle osoitetun postin tai muun lähetyksen sisältävän mainittuja aineita tai esineitä taikka muita turvallisuutta vaarantavia seikkoja, voidaan postin tai lähetyksen sisältö laitoksen johtajan luvalla tarkastaa.

32 §

Erityiset rajoitukset

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

Lapsi voidaan eristää laitoksen muista lapsista, jos hän on vaaraksi itselleen tai muille taikka jos eristäminen on lapsen hoidon kannalta muutoin erityisen perusteltua. Eristämisen ei saa (*poist.*) jatkua yhtämittaisesti yli 24 tuntia ja sen tulee tapahtua laitoksen henkilökunnan jatkuvan huolenpidon alaisena. (*Poist.*)

(3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

33 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

Jälkihuolto

34 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

7 luku

Muutoksenhaku

35—39 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

8 luku

Erinäiset säännökset

40—41 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

42 §

Lastensuojelun tukiryhmä

Kunta (*poist.*) asettaa sosiaalihuollon edustajista, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoista sekä muista asiantuntijoista koostuvan lastensuojelun tukiryhmän, jonka tehtävänä on avustaa sosiaalilautakuntaa perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun järjestämisessä sekä antaa lausuntoja lapsen huoltoa, huostaamottoa ja sijaishuoltoa koskevista asioista.

43—47 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

9 luku

Voimaantulosäännökset

48—51 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

Helsingissä 9 päivänä kesäkuuta 1983

Marjatta Stenius-Kaukonen

Pekka Leppänen